

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Πρόγραμμα επικαιροποίησης γνώσεων αποφοίτων ΑΕΙ
“ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ”

4^Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Συγγραφική Ομάδα:

Δρ. Παναγιώτης Λιαργκόβας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δρ. Νικόλαος Αποστολόπουλος, Μεταδιδακτορικός ερευνητής Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου

Πίνακας περιεχομένων

Περιγραφή.....	3
Στόχοι.....	3
Λέξεις κλειδιά	3
4.1. Εννοιολογική και ιστορική προσέγγιση	4
4.2. Κατηγοριοποίηση	8
4.3. Τρόποι οργάνωσης-εσωτερική δομή	11
4.4. Πηγές χρηματοδότησης.....	12
4.5. Το νομικό πλαίσιο των ΜΚΟ στην Ελλάδα.....	13
Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων	15
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	16

Περιγραφή

Η κοινωνική οικονομία είναι συνυφασμένη με τη δράση και λειτουργία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων καθώς οι ΜΚΟ διαδραματίζουν σημαντικό κοινωνικό και οικονομικό ρόλο. Η άσκηση πολιτικής πίεσης και η πολιτική επιρροή από τις ΜΚΟ, ανεξαρτήτου μεγέθους, διαμορφώνει και το πλαίσιο που δημιουργείται στο φάσμα της κοινωνικής οικονομίας. Η σύγχρονη διάσταση των επιχειρηματικών αποφάσεων φέρνει τις επιχειρήσεις πιο κοντά στις ΜΚΟ και το αντίστροφο. Για τον λόγο αυτό έχουν δημιουργηθεί πολλές συμπράξεις ΜΚΟ με διεθνείς επιχειρήσεις για διάφορα ζητήματα όπως π.χ. την προστασία του περιβάλλοντος. Τα τελευταία χρόνια οι ΜΚΟ έχουν αναπτυχθεί και στην Ελλάδα διαδραματίζοντας σημαντικό κοινωνικό ρόλο.

Στόχοι

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου θα πρέπει να μπορείτε:

Να περιγράφετε την έννοια των ΜΚΟ

Να αναλύετε τα χαρακτηριστικά των ΜΚΟ

Να αναφέρετε τις πηγές χρηματοδότησής τους

Να αναπτύσσετε το θεσμικό πλαίσιο των ΜΚΟ στην Ελλάδα

Να αναλύετε την πολιτική, κοινωνική και οικονομική επιρροή που ασκούν

Λέξεις κλειδιά

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, πολιτική επιρροή, οικονομική συμβολή, διεθνής οργανώσεις, συμπράξεις, πηγές χρηματοδότησης

4.1. Εννοιολογική και ιστορική προσέγγιση

Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για τις ΜΚΟ και αυτό οφείλεται στο εύρος της σημασίας και του περιεχομένου που αυτές φέρουν. Εξάλλου και νομικά δεν μπορεί να προσδιοριστεί λόγω της πληθώρας των νόμων που εμπίπτουν στις δραστηριότητές τους και στις αποχρώσεις που αυτές έχουν.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, με απόφαση των αντιπροσώπων στην 837^η συνάντησή τους, στις 16 Απριλίου 2003, με βασικό κείμενό του οριοθέτησε τη θέση και τον ρόλο των ΜΚΟ στην Ευρώπη. Πρόκειται για θεμελιώδεις αρχές για το status των ΜΚΟ. Σύμφωνα με το κείμενο αυτό οι ΜΚΟ είναι εθελοντικά, αυτοδιοικούμενα σώματα και γι' αυτό δεν υπόκεινται σε διεύθυνση από τις δημόσιες αρχές. Οι όροι που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν, στο εθνικό δίκαιο, τις ΜΚΟ μπορεί να ποικίλλουν, αλλά πάντως περιλαμβάνουν ενώσεις, φιλανθρωπικά σωματεία, ιδρύματα, ταμεία, μη κερδοσκοπικές εταιρείες, σωματεία και διαχειριστικές επιτροπές ταμείων ειδικών σκοπών. Οι θεμελιώσεις αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης καθόρισαν, επίσης, ότι οι ΜΚΟ περιλαμβάνουν σώματα που ιδρύθηκαν από ιδιώτες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) και από ομάδες ιδιωτών και μπορεί να έχουν εμβέλεια στη δραστηριότητά τους εθνική ή διεθνή, δεν έχουν κερδοσκοπικές επιδιώξεις, δε διανέμουν κέρδη από τις δραστηριότητές τους και μπορεί να παίρνουν τη μορφή άτυπων ενώσεων ή οργανισμών με νομική προσωπικότητα.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα οι ΜΚΟ είναι: *«Ιδιωτικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν δράση σχετικά με την ανακούφιση όσων υποφέρουν, την προαγωγή των συμφερόντων των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών η αναλαμβάνουν την προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης»* (World Bank, 2005). Το Γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας δίνει τη δική του άποψη για τις ΜΚΟ λέγοντας ότι: *«πρόκειται για οντότητες του ιδιωτικού δικαίου, που δεν υπόκεινται στη βούληση των κυβερνήσεων»* (Ίδρυμα Ανδρέα Παπανδρέου, 2005).

Σύμφωνα με το άρθρο 71, του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ο όρος ΜΚΟ αφορά οργανώσεις που έχουν αναγνωριστεί από έναν εθνικό ή διεθνή οργανισμό ο οποίος τους συμβουλεύεται στα θέματα που αυτές δραστηριοποιούνται (Νάσκου-Περράκη, 2002). Μάλιστα, ο όρος non-governmental organizations, που στα ελληνικά αποδίδεται ως ΜΚΟ, πρωτοεμφανίστηκε στο διεθνές δίκαιο το 1945, στο άρθρο 71, του Καταστατικού Χάρτη των

Ηνωμένων Εθνών, το οποίο προβλέπει την αναγνώριση της δυνατότητας συμβουλευτικού καθεστώτος σε διεθνείς αλλά και εθνικές ΜΚΟ (Νάσκου-Περράκη, 2002).

Τέλος, να σημειώσουμε τη δήλωση του Ρομάνο Πρόντι, Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αναφερόμενος στις ΜΚΟ και γνωρίζοντας ότι αυτές αποτελούν την πιο δυναμική έκφραση της κοινωνίας των πολιτών σε παγκόσμιο επίπεδο είπε: *«Είναι καιρός να συνειδητοποιήσει ο καθένας μας πως η Ευρώπη δε διοικείται μόνο από ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα αλλά επίσης από εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και από την κοινωνία των πολιτών»* (Ιδρυμα Ανδρέα Παπανδρέου, 2005).

Τις πρώτες ΜΚΟ τις συναντάμε τον 18^ο αιώνα προσανατολισμένες στην κατάργηση του δουλεμπορίου και της δουλείας (Quakers, 1788, στην Πενσυλβάνια των ΗΠΑ, Sierra Leone Company, 1787, στο Λονδίνο, Societe des Amis des Noirs, 1788, στο Παρίσι). Το 1881 ιδρύθηκε το Διεθνές Συμβούλιο Γυναικών. Χαρακτηριστική περίπτωση επίσης είναι ο Ερυθρός Σταυρός που ίδρυσε ο Ερρίκος Ντυνάν αντικρίζοντας τις σφαγές στη μάχη του Σολφερίνο. Το 1922 ιδρύεται η Διεθνής Ομοσπονδία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Στην Ελλάδα μια από τις πρώτες οργανώσεις αυτού του είδους που εμφανίστηκαν ήταν η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Πολίτη, το 1950. Το 1974 δημιουργήθηκε το ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας. Να αναφέρουμε ακόμη μεγάλες διεθνείς οργανώσεις που έχουν ελληνικά τμήματα όπως η Greenpeace, οι Γιατροί του Κόσμου, οι Γιατροί Χωρίς Σύννορα κ.ά. (Δελγιάννης, 2000).

Στην ΕΕ με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ενθαρρύνεται, στηρίζεται και ενισχύεται η δράση των ΜΚΟ. Μάλιστα η Επιτροπή δημιούργησε το Γραφείο Ανθρωπιστικής Βοήθειας της ΕΕ-European Community Humanitarian Office (ECHO)-με σκοπό τη συνεργασία των ΜΚΟ με τους οργανισμούς του Ο.Η.Ε. (Μαυροπούλου, 2007).

Τέλος, να σημειώσουμε ότι το 2006 διάφορες ΜΚΟ με διεθνή παρουσία και δράση όπως: η Διεθνής Αμνηστία, η Greenpeace, η OXFAM, η Διεθνής Ένωση για τη Σωτηρία του Παιδιού υπέγραψαν κοινό κείμενο αρχών με το οποίο καθόρισαν τους όρους, τις προϋποθέσεις και τις αρχές που πρέπει να διέπουν τις ΜΚΟ που επιθυμούν να δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο.

Για τις σύγχρονες τάσεις των αμερικάνικων μη κυβερνητικών οργανώσεων, οι Werker και Ahmed¹ (2007) επισημαίνουν:

- Συμβόλαια με το κράτος: Παρουσιάζεται έντονη χρηματοδοτική ροή από τις κρατικές υπηρεσίες κατά χρονικές περιόδους ενώ πολλές ΜΚΟ έχουν αυξήσεις στις εισροές τους από άλλες πηγές.
- Περισσότερο επιχειρηματίες: Έχει αυξηθεί σε ένταση η επιχειρηματικότητα και οι εισροές.
- Αυξημένος επαγγελματισμός: Παρουσιάζεται μεγαλύτερος επαγγελματισμός μέσα από καλύτερη εσωτερική και οικονομική διαχείριση.
- Έντονη επιχειρηματικότητα σε ανεπτυγμένες χώρες: Εμφανίζουν έντονη δραστηριοποίηση σε χώρες του Τρίτου κόσμου αν και οι περισσότερες προσπαθούν να ανταπεξέλθουν με μικρούς προϋπολογισμούς.
- Είναι νέοι διακρατικοί παράγοντες; Η πέμπτη επισήμανση αφορά ένα ερώτημα, περισσότερο, αν οι επιρροή των ΜΚΟ επηρεάζει τις πολιτικές σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο έτσι ώστε να χαρακτηριστούν ως διακρατικοί παράγοντες καθώς είναι δύσκολος ο προσδιορισμός αυτός με σιγουριά.

Ο Giddens² (2009) αναφέρει για τον σύγχρονο ρόλο των ΜΚΟ ότι: *«Σήμερα αναδύεται μία νέα γενιά ηγετών του επιχειρηματικού κόσμου, οι οποίοι δουλεύουν απευθείας με τις ΜΚΟ και όχι μόνο αναγνωρίζουν τους κινδύνους των κλιματικών αλλαγών, αλλά βρίσκονται στη πρώτη γραμμή της κινητοποίησης για την αποτροπή τους. Επιχειρήσεις όπως η Wal-Mart, η οποία θεωρούνταν για χρόνια από τους περιβαλλοντιστές δημόσιος κίνδυνος έχουν ενστερνιστεί την ατζέντα για τις κλιματικές αλλαγές, και όχι απλώς για το φαίνεσθε. Η Wal-Mart έχει σχεδιάσει τον ουσιαστικό περιορισμό των εκπομπών της, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Επίσης έχει ζητήσει από τους προμηθευτές της να αναφέρουν τις δικές τους εκπομπές»*. Επίσης, για τις αλλαγές τακτικής αναφέρει: *«Ο πρόεδρος της Coca-Cola ανακοίνωσε το 2007 ότι η καθοδηγητική αρχή για τις δραστηριότητες της επιχείρησης στο μέλλον πρέπει να είναι: «Δεν αφαιρούμε περισσότερο νερό από ένα υδροφόρο ορίζοντα απ' όσο μπορούμε να αναπληρώσουμε»*³. Η εταιρεία έχει δημιουργήσει έναν συνεταιρισμό με το WWF με στόχο τη

¹ <http://hbswk.hbs.edu/item/5833.html>

² Ο Anthony Giddens έχει διατελέσει διευθυντής στο London School of Economics. Έχει διατελέσει εταίρος στο King's College του Cambridge και μέλος της Βουλής των Λόρδων. Σήμερα είναι ομότιμος καθηγητής του τμήματος κοινωνιολογίας του London School of Economics

³ Peter Senge (2008), *The Necessary Revolution*, London: Brealey

διατήρηση των υδάτων. Αυτή η εταιρική σχέση προέκυψε καθώς τόσο η Coca-Cola όσο και το WWF αναγνώρισαν ότι χρειάζεται μία αλλαγή τακτικής».

Η Μ.Κ.Ο. ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ-ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ⁴

ΤΙ ΕΙΝΑΙ

«Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (MSF) είναι μια διεθνής, ανεξάρτητη, ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση, που παρέχει επείγουσα βοήθεια σε άτομα που έχουν πληγεί από ένοπλες συγκρούσεις, επιδημίες, αποκλεισμό από την παροχή ιατρικής φροντίδας και φυσικές καταστροφές. Γιατροί Χωρίς Σύνορα προσφέρουν βοήθεια με κριτήριο την ανάγκη, ανεξάρτητα από φυλή, θρησκεία, φύλο ή πολιτικούς δεσμούς».

ΤΙ ΚΑΝΟΥΝ

«Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρέχουν περίθαλψη σε πληθυσμούς σε κίνδυνο, σε θύματα φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών και σε θύματα ενόπλων συγκρούσεων. Η δράση τους είναι ανεξάρτητη από φυλή, θρησκευτικό δόγμα ή πολιτικές πεποιθήσεις. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα τηρούν ουδετερότητα και αμεροληψία στο όνομα της παγκόσμιας ιατρικής ηθικής και του δικαιώματος στην ανθρωπιστική περίθαλψη. Απαιτούν πλήρη και απρόσκοπτη ελευθερία στην άσκηση του έργου τους. Τα μέλη αναλαμβάνουν να τηρούν τον επαγγελματικό κώδικα δεοντολογίας τους και να διατηρούν πλήρη ανεξαρτησία από κάθε πολιτική, οικονομική ή θρησκευτική αρχή. Ως εθελοντές, τα μέλη αντιλαμβάνονται το ρίσκο και τους κινδύνους των αποστολών τις οποίες αναλαμβάνουν και δεν αξιώνουν για τον εαυτό τους ή για άλλους εντεταλμένους οποιαδήποτε μορφή αποζημίωσης πέραν αυτής που το σωματείο δύναται να τους παρέχει».

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

«Το Ελληνικό Τμήμα των Γιατρών Χωρίς Σύνορα ιδρύθηκε το 1990. Το Ελληνικό Τμήμα συνεργάζεται μαζί με το Ισπανικό Τμήμα των Γιατρών Χωρίς Σύνορα μέσα από το Κοινό Επιχειρησιακό Κέντρο Βαρκελώνης - Αθήνας (OCBA). Το Κοινό Επιχειρησιακό Κέντρο Βαρκελώνης - Αθήνας λειτουργεί σήμερα προγράμματα σε περίπου 29 χώρες».

⁴ <http://www.msf.gr/>

4.2. Κατηγοριοποίηση

Η κατηγοριοποίηση των ΜΚΟ είναι αρκετά δύσκολη αφού έχουμε ποικιλία στο μέγεθός τους, στον τρόπο δράσης τους, στον προσανατολισμό τους, στο αντικείμενό τους, στη λειτουργία τους και στους στόχους τους. Εξάλλου και οι διεθνείς οργανισμοί τις κατηγοριοποιούν με τον εαυτό τους και με διαφορετικά κριτήρια. Για παράδειγμα το *Κοινωνικό και Οικονομικό Συμβούλιο του Ο.Η.Ε.* διακρίνει τις ΜΚΟ σε τρεις κατηγορίες (Νάσκου-Περράκη, 2002):

- Σ' αυτές που ενδιαφέρονται για το πεδίο δραστηριότητάς τους.
- Σ' αυτές που έχουν εξειδικευθεί στο αντικείμενό τους και διαθέτουν εμπειρία.
- Σ' αυτές που βοηθούν κατά περίπτωση και κατά περίπτωση το έργο τους.

Στη διεθνή βιβλιογραφία συναντάμε την κατηγοριοποίηση των ΜΚΟ ως:

- i. Με βάση τον τόπο δράσης τους διακρίνονται σ' αυτές που δραστηριοποιούνται σε:
 - Εθνικό επίπεδο όπως για παράδειγμα η ΜΚΟ *Διάζωμα* που επιδιώκει την προστασία και την προβολή των αρχαίων θεάτρων.
 - Ευρωπαϊκό επίπεδο όπως ο *Μεσογειακός Σύλλογος για τη Σωτηρία των Θαλάσσιων Χελωνών*.
 - Διεθνές επίπεδο όπως η *WWF* μια από τις μεγαλύτερες στο κόσμο περιβαλλοντικές οργανώσεις που ιδρύθηκε το 1961.
- ii. Με βάση το αντικείμενό τους διακρίνονται σ' αυτές που δραστηριοποιούνται:
 - Στην υγεία και έχουν κυρίως ως αντικείμενο την πρόληψη ασθενειών όπως ο καρκίνος, η μεσογειακή αναιμία, η οστεοπόρωση, το AIDS καθώς και χρόνιων νοσημάτων όπως είναι το άσθμα. Επίσης, στο χώρο της υγείας έχουμε οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο των δοτών μυελού και οστών, στους δωρητές αίματος και σώματος, ανίατων ασθενειών και φροντίδας ανθρώπων τρίτης ηλικίας. Μια τέτοια οργάνωση είναι οι *Γιατροί του Κόσμου* που ιδρύθηκε, το 1980 ,στη Γαλλία και η *Ελληνική Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών* που ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1995.

- Στην πρόνοια και στοχεύουν στη στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Μια τέτοια οργάνωση είναι η *Αλληλεγγύη της Εκκλησίας της Ελλάδος* που ιδρύθηκε το 2002.
- Κατά της παιδικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης και κατά της παιδικής εργασίας και έλλειψης εκπαίδευσης. Μια τέτοια οργάνωση είναι η *UNISEF* που ιδρύθηκε το 1946 με στόχο την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε παιδιά και μητέρες που ζουν σε αναπτυσσόμενες χώρες και το *Χαμόγελο του Παιδιού* με στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών και την αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων τους.
- Στον τομέα των προσφύγων-μεταναστών με στόχο τη διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων τους και την προβολή του πολιτισμού τους. Μια τέτοια οργάνωση είναι *Το Στέκι των Μεταναστών* που δραστηριοποιείται στην Κρήτη και στοχεύει στη βελτίωση της θέσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία με προσανατολισμό στην ειρήνη, την αλληλεγγύη και τη σύμπνοια.
- Στο περιβάλλον και στην οικολογία με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος. Μια τέτοια ΜΚΟ είναι η *Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία* με αντικείμενο την προστασία των άγριων πουλιών και των βιότοπων.
- Στα ανθρώπινα δικαιώματα και επιδιώκουν την προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μια τέτοια οργάνωση είναι η *Διεθνής Αμνηστία* που ιδρύθηκε το 1961 στο Λονδίνο με κύριο στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου όπως αυτά έχουν θεσπιστεί για όλους τους ανθρώπους του πλανήτη.
- Στον αθλητισμό με στόχο την προώθησή του. Μια τέτοια οργάνωση είναι η *Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή* που ιδρύθηκε το 1984 με στόχο την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων.
- Στις τέχνες και στον πολιτισμό που στοχεύουν τον πολιτισμό και τον εξωραϊσμό. Μια τέτοια οργάνωση είναι ο *Οργανισμός για τη Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας*, που ιδρύθηκε το 1985, με στόχο τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας ως όχημα για τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού.

iii. Με βάση την οργάνωση και τη λειτουργία τους διακρίνονται:

- Στις πάρα πολύ μεγάλες ΜΚΟ που έχουν αυστηρά ιεραρχική δομή. Δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο και έχουν μεγάλα έσοδα και με μεγάλες επιχειρηματικές δυνατότητες. Μια τέτοια οργάνωση είναι ο Ερυθρός Σταυρός.
- Τα διάφορα κοινωνικά φόρα πολιτών που βασίζονται κυρίως στην εθελοντική δράση των μελών τους και έχουν πενιχρά έσοδα.

- Οι μικρές ομάδες τοπικής εμβέλειας που στοχεύουν στη λύση τοπικών προβλημάτων.

iv. Με βάση το μέγεθός τους διακρίνονται:

- Στις πολύ μικρές ΜΚΟ που στηρίζονται στην ατομική πρωτοβουλία και κινούνται σε τοπικό επίπεδο.
- Στις περιφερειακές με φιλανθρωπικούς σκοπούς.
- Στις εθνικού επιπέδου ΜΚΟ που έχουν αρκετά έσοδα.
- Στις διεθνείς ΜΚΟ που για την καλύτερη λειτουργία τους συνήθως συνεργάζονται με τοπικές, εθνικές οργανώσεις.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ GREENPEACE-ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ⁵

GREENPEACE

ΤΙ ΕΙΝΑΙ

«Ο δυναμισμός, ο ασυμβίβαστος χαρακτήρας και το θάρρος που ξεχωρίζει την Greenpeace ταιριάζει στην ιδιοσυγκρασία μας. Γι' αυτό πολύ πριν ξεκινήσει το ελληνικό γραφείο τη δράση του, το 1988, 30.000 Έλληνες "αγκάλιασαν" την προσπάθεια της διεθνούς Greenpeace να στήσει μια βάση στην παγωμένη Ανταρκτική καταγράφοντας τους κινδύνους που την απειλούν και υπέγραψαν την έκκληση για την προστασία αυτής της, σπάνιας σε περιβαλλοντική αξία, περιοχής.

Η δράση αυτή έθεσε τις βάσεις για τη ίδρυση του ελληνικού γραφείου της οργάνωσης, όπως και έγινε τρία χρόνια αργότερα το 1991 από τον David MacTaggard, διευθυντή της διεθνούς Greenpeace, τον Γιώργο Βερνίκο, πρώην Πρόεδρο του ελληνικού γραφείου της Greenpeace, τον δικηγόρο Παναγιώτη Κανελλάκη και τον περιβαλλοντολόγο Ηλία Ευθυμιόπουλο. Σύντομα ήρθε και η απόδειξη ότι αν ενώσουμε τις δυνάμεις μας μπορούμε να καταφέρουμε πολλά: υπογράφηκε η Συνθήκη της Μαδρίτης, η οποία απαγορεύει τη βιομηχανική εκμετάλλευση της Ανταρκτικής για τα επόμενα 50 χρόνια.

Σήμερα το Ελληνικό γραφείο της Greenpeace παίζει αποφασιστικό ρόλο για τη λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων της χώρας μας με τρεις πολύ δραστήριες εκστρατείες (κλιματικές αλλαγές και ενέργεια, μεταλλασμένα και θαλάσσια οικολογία). Τη δράση μας

⁵ http://www.greenpeace.org/greece/el/about/elliniko_grafeio/

στηρίζουν 20.000 ενεργοί υποστηρικτές, ενώ από τη δημιουργία του γραφείου μέχρι σήμερα πάνω από 100.000 άνθρωποι έχουν κατά καιρούς βοηθήσει το έργο μας».

ΤΙ ΚΑΝΕΙ

«Εδώ και περισσότερα από τριάντα χρόνια, η Greenpeace δίνει έναν πολύπλευρο αγώνα για να προλάβει και να αντιμετωπίσει τα μεγαλύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα του πλανήτη. Σε διεθνές επίπεδο, αγωνιζόμαστε για την οριστική παύση των πυρηνικών δοκιμών και της χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής, τη διάσωση των αρχέγονων δασών, την εφαρμογή της απαγόρευσης της φαινοθηρίας και την προστασία των ωκεανών, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την απαγόρευση της απελευθέρωσης γενετικά μεταλλαγμένων οργανισμών στα τρόφιμα και το περιβάλλον, την απαγόρευση των επικίνδυνων τοξικών ουσιών, την αποτροπή των κλιματικών αλλαγών και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας».

4.3. Τρόποι οργάνωσης-εσωτερική δομή

Κάθε ΜΚΟ διαθέτει εγκεκριμένο καταστατικό και ασκεί τη λειτουργία της με βάση τους περιγραφόμενους σκοπούς σ' αυτό. Κυρίαρχο όργανο χάραξης πολιτικής, καθορισμού στόχων και λήψης αποφάσεων είναι η Γενική Συνέλευση, η οποία και εκλέγει το Διοικητικό Συμβούλιο.

Η εξάπλωση των διεθνών οργανώσεων γίνεται, συνήθως, μέσα από γραφεία, η δίκτυα ή παραρτήματα που λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο και που έχουν και αυτά το δικό τους εκλεγμένο από τη Γενική Συνέλευση Διοικητικό Συμβούλιο. Για παράδειγμα, η ΜΚΟ *Γιατροί Χωρίς Σύνορα* ιδρύθηκε, το 1971, από Γάλλους γιατρούς και δημοσιογράφους και το 1990 ιδρύθηκε στην Ελλάδα το ελληνικό τμήμα της οργάνωσης με έδρα την Αθήνα και με δικό του Διοικητικό Συμβούλιο.

Οι διεθνείς ΜΚΟ έχουν έδρα κάποια πόλη του κόσμου απ' όπου ασκείται η διοίκηση. Για παράδειγμα η *Unicef* έχει έδρα τη Νέα Υόρκη και η *Γενική Αμνηστία* το Λονδίνο.

Κάποιες ΜΚΟ οργανώνονται μέσω της προσφοράς επαγγελματικών υπηρεσιών των μελών τους ενώ σε κάποιες άλλες τα μέλη τους προβάλλουν τους σκοπούς και το έργο της οργάνωσης (Ίδρυμα Ανδρέα Παπανδρέου, 2005). Σε κάθε περίπτωση η λειτουργία των ΜΚΟ αποτελούν αντικείμενο ευρύτερου κοινωνικού ελέγχου (Μαυροπούλου, 2007).

4.4. Πηγές χρηματοδότησης

Η εξασφάλιση πόρων για τη λειτουργία και τη δράση των ΜΚΟ είναι από τα σημαντικότερα σημεία αφού οι πόροι και οι χρηματοδοτήσεις είναι αναγκαίες για την επιβίωσή τους αλλά ταυτόχρονα κάτω από ορισμένες συνθήκες μπορούν να δημιουργήσουν εξαρτήσεις, κάτι που σημαίνει, αν αυτό συμβεί, αλλοίωση του πυρήνα της ύπαρξης των ΜΚΟ. Υπάρχουν οργανώσεις που πιστεύουν ότι οι χρηματοδοτήσεις δημιουργούν εξαρτήσεις γι' αυτό και δε δέχονται χρηματοδότηση για την υλοποίηση του έργου τους από κυβερνήσεις και πολιτικά κόμματα. Για παράδειγμα, η *Διεθνής Αμνηστία* που είναι από τις μεγαλύτερες οργανώσεις που δε δέχονται κυβερνητικές χρηματοδοτήσεις, εξασφαλίζει τους αναγκαίους, για τη δράση της, πόρους από τα μέλη της, τους θεσμούς, το κοινό και τις ηθικές εταιρείες.

Οι πηγές χρηματοδότησης των ΜΚΟ μπορεί να είναι:

- Οι εισφορές των μελών που είναι και η πιο συνηθισμένη πηγή χρηματοδότησης.
- Οι χορηγίες που αναζητούν και βρίσκουν ιδιαίτερα από τον ιδιωτικό τομέα και τους μεγάλους οργανισμούς πολλές ΜΚΟ. Όταν μάλιστα το φορολογικό σύστημα προβλέπει απαλλαγές για τους χορηγούς τότε η πηγή αυτή χρηματοδότησης ενισχύεται.
- Από αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που αυτές κατέχουν.
- Από εκδηλώσεις που διεξάγουν.
- Από διάθεση προϊόντων που αυτές διαθέτουν όπως για παράδειγμα τα τετράδια που προωθεί η UNISEF κάθε χρόνο στην αγορά.
- Από διαφημίσεις καταχωρημένες στα έντυπά τους.
- Από εισφορές από την κεντρική διοίκηση ή την αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού.
- Από εισφορές από την ΕΕ.

4.5. Το νομικό πλαίσιο των ΜΚΟ στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο όρος ΜΚΟ δεν έχει μέχρι σήμερα προσδιοριστεί ούτε νομικά, ούτε διοικητικά. Επίσης, η νομική του μορφή ποικίλει και η οριοθέτηση γίνεται στη βάση των δυο παρακάτω χαρακτηριστικών:

- Το μη κρατικό-μη κυβερνητικό στοιχείο
- Το μη κερδοσκοπικό στοιχείο (ο Αστικός Κώδικας προβλέπει τη μη διανομή μερίσματος)

Ο όρος *Μη Κυβερνητική Οργάνωση* εμφανίστηκε για πρώτη φορά, επίσημα, στη χώρα μας, στον νόμο 2646/1998 που αναφερόταν στην Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Ένα χρόνο αργότερα έχουμε και πάλι εμφάνιση του όρου στον νόμο 2731/1999 που ρύθμιζε μεταξύ των άλλων και τα θέματα των ΜΚΟ. Με τον νόμο αυτό ορίστηκε νομικά η ΜΚΟ στην κατεύθυνση της παροχής υπηρεσιών σε επείγουσες ανθρωπιστικές, επισιτιστικές και αναπτυξιακές βοήθειες προς τους πληθυσμούς αναπτυσσόμενων χωρών. Είναι, φανερό, ότι ο ορισμός αυτός δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να εκφράσει το περιεχόμενο του όρου *non-governmental organization*. Με τον προαναφερόμενο νόμο στην Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του υπουργείου Εξωτερικών ορίστηκε να τηρείται ειδικό μητρώο ΜΚΟ. Είναι η περίοδος που η Ελλάδα εντάσσεται στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC) και αρχίζει το επίσημο κράτος να αλλάζει στάση και συμπεριφορά απέναντι στις ΜΚΟ. Με την ενεργοποίηση, μάλιστα, της Συμφωνίας Πλαίσιο του Γραφείου Ανθρωπιστικής Βοήθειας της ΕΕ χρηματοδοτήθηκαν, για πρώτη φορά, ελληνικές ΜΚΟ για την παροχή βοήθειας σε Κοσσοβάρους πρόσφυγες και για κάλυψη ανθρωπιστικών αναγκών στη Σερβία (Μαυροπούλου, 2007). Τέλος, η συμμετοχή της Ελλάδας την περίοδο 1998-1999 στην οικογένεια δωρητών του ΟΟΣΑ την υποχρέωσε να δίνει σε ετήσια βάση το 0,2% του προϋπολογισμού για την παροχή βοήθειας στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Τότε οι ΜΚΟ έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διεκπεραίωση των υποχρεώσεων της χώρας.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ειδικές νομοθετικές διατάξεις που να ορίζουν νομικές μορφές και αρχές λειτουργίας για τις ΜΚΟ αλλά η ίδρυσή τους και η λειτουργία τους διέπεται από όσα προβλέπονται από τον Αστικό Κώδικα για τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα. Γενικά τα καταστατικά των ΜΚΟ προβλέπουν ως κυρίαρχο όργανο τη Γενική Συνέλευση των μελών που χαράζει την πολιτική, τους στόχους, τη δράση και τη λειτουργία. Η Γενική Συνέλευση εκλέγει το Διοικητικό Συμβούλιο (Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, Γραμματέα,

Ταμία και Μέλη) που έχει την ευθύνη της καθημερινής δράσης και διαχείρισης. Η συντριπτική πλειοψηφία των ΜΚΟ στην Ελλάδα έχουν τη μορφή σωματείου.

Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων

1^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Περιγράψτε την ιστορική εξέλιξη των ΜΚΟ

2^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Αναλύστε το θεσμικό πλαίσιο των ΜΚΟ στην Ελλάδα

3^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Αναζητήστε στο διαδίκτυο μία διεθνή ΜΚΟ και αναφέρετε τις δράσεις της. Αναλύστε την πολιτική και οικονομική επιρροή που πιθανόν να ασκεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δεληγιάννης, Α. (2000) Κοινωνία ποιων πολιτών; Όταν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις χρησιμοποιούνται ως επίφαση δημοκρατίας, στο Δικαιωματικά, τεύχος 7, Αθήνα Οκτώβριος 2000, στο www.greekhelsinki.gr/dikaionmatika/07/fakelos/koinwnia/05.htm

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. (1996). *Δραστηριότητες Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων- Περιβαλλοντικές Ομάδες*, (1996), Ινστιτούτο Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας, Ομάδα περιβάλλοντος, στο www.ekke.gr/estia/gr_pages/mko_po/static.htm

Ίδρυμα Ανδρέα Παπανδρέου. (2005) Εισαγωγή στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Ομάδα Εργασίας Νέων.

Μαυροπούλου, Θ. (2007) Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική στα Βαλκάνια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Νομική Σχολή.

Νάσκου –Περράκη, Π. (2002) Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή σελ 100-103.

Giddens, A. (2009) *The Politics of Climate Change*, Polity Press

World Bank. (2005) *Issues and Options for Improving Engagement Between the World Bank and Civil Society Organizations*, Washington: World Bank,
www.worldbank.org/CSO/Resources/GuidetoResources2003.pdf

Werker, E. D, Ahmed F.Z. (2007) *What Do Non-Governmental Organizations Do?* HBS Working Paper Number: 08-041.

